

Nätverkande maktordningar

producerar

Nätverket har lyfts fram som svar på maktkritiken mot auktoritära organisationer. Nätverkande uppfattas som frivilligt, och nätverken lanseras som platta och informella.

Enligt Brian Holmes producerar nätverken dock nya tekniker för makt. Nätverkaren ser han som "en ny form av internaliserat yrke, en kallelse till kreativt självförverkligande i och genom varje arbetsprojekt". Nätverkaren formas till individer som blandar arbete och fritid.

Bidra eller bli utesluten

Kaptitalistiska företag och offentliga arbetsgivare försöker förmå oss att se på arbetet som "kreativ verksamhet och självförverkligande". På så sätt slipper företaget och arbetsgivaren använda direkt övervakning. Den anställde styr "sin egen tillfredsställande aktivitet". Friheten blir maktteknik.

Man får delta i nätverket bara så länge verksamheten kan omvandlas till ett utbyte. Utbytet gör att man får stanna kvar i nätverken. Företaget eller de andra nätverkarna behöver något från dig. Annars osynliggörs man eller glöms bort i inbjudningar.

Uteslutningsmetoderna i nätverken uppfattas inte som uteslutning, istället ramlar man liksom ut.

Friheten att underordna sig

Nätverket producerar friheten att inordna sig. Själva nätverkandet skapar en ny personlighetstyp som underordnar sig. Och denna nätverkare underordnar sig dessutom med tillfredsställelse. Den utvinner fetischistisk kraft ur sin egen underordning. Denna personlighetstyp kallar Brian Holmes för den flexibla personligheten.

Den flexibla personligheten fungerar annorlunda än den auktoritära personligheten som Horkheimer, Adorno och andra inom kritisk teori påvisar

redan 1950. Den auktoritära personligheten underordnar sig auktoriteter, lyder regler och är ovillig till förändring. Den flexibla personligheten är snarare självständig. Den anpassar sig. Och den anpassar sig snabbt.

Om den auktoritära personligheten censurerar sig själv använder den flexibla personligheten istället en avpolitiserande individualistisk jargong. Eller också ramlar den flexibla personligheten över i cynism och distans.

Den flexibla personligheten ser inte sin verksamhet och sina beslut som politiska. Istället blir politik något främmande som andra sysslar med. Därför får nätverkaren gärna en funktion i flykten från det politiska, i det som skapar postpolitik.

Per Herngren

2008-05-13, version 0.2.1

Referens

Brian Holmes, "Den flexibla personligheten: mot en ny kulturkritik", *Kairos nr 12*, 2007.

Adorno, T.W., et. al, *The Authoritarian Personality*. New York: Norton Press, 1950.

Per Herngren, [Strukturlöshetens tyranni](#), 1997.

Forskare kolonialiserar 'nya sociala rörelser' - intervju med Per Herngren

Thor Rutgersson intervjuar Per Herngren inför boken [Demokratimodellen](#).

Thor: Det sägs ibland att folkrörelserna måste närma sig nya sociala rörelser

för att överleva. Att de gamla formerna är förlegade. Men du har skrivit om att demokratin kan vara hotad om folkrörelserna blir mer informella – och det kan också bli krångligare att vara aktiv. Kan du förklara detta lite mer?

Per: “Nya sociala rörelser” har av några sociala rörelseforskare definierats som de rörelser som ägnar sig åt identitetspolitik, och som är mer informella och platta än folkrörelser.

Forskning kolonialiserar rörelser

Istället för arbetsgrupper som träffas år ut och år in så anses nya sociala rörelser vara mer fokuserade på “events”, det vill säga enstaka aktioner, manifestationer eller publikdragande föredrag.

Nya sociala rörelser löper stor risk att ramla in i vad feministen Jo Freeman kallar [strukturens tyranni](#).

Jag tycker egentligen det är synd att aktivister har tagit över begreppet “nya sociala rörelser” från forskarna. Det är som om forskarnas renodling av ett fenomen sätter igång och verkar på just det fenomenet. Sociala rörelseforskare har skapat ett ideal som många nu vill leva upp till.

De sociala rörelseforskarna producerade en uppdelning mellan gamla sociala rörelser och nya sociala rörelser. Deras uppdelning har splittrat olika grupper helt i onödan.

Mångfaldiga olikhet

Queerfeminister som Judith Butler har kritiserat ett för stort fokus på identitet. Hon lyfter fram allianser med grupper som är olika oss. Allianser med de som tycker annorlunda än oss. Vi behöver mångfaldiga olikheter snarare än att producera identitet och likhet.

Jag tror vi behöver hitta andra begrepp än forskarnas begrepp. Men även våra egna begrepp kan börja kontrollera oss. “Rörelsen” är egentligen ganska mystiskt. “Organisationer”, “grupper”, “aktioner” och “allianser” är mer konkreta begrepp än rörelse. Just därför är de möjligen mer användbara än att prata om rörelser – och de är absolut bättre än att skapa en klyfta mellan gamla och nya sociala rörelser.

Per Herngren & Thor Rutgersson

13 mars 2014

Referens

"Vi har pratat med Per Herngren", i Thor Rutgersson, Mirella Pejicic (red), *Demokratimodellen Gör din förening livskraftig och inkluderande*, Trinambai, 2015.

Strukturlöshetens tyranni

En av de feministiska texter som betytt mest för ickevåldsrörelsen är Jo Freemans "[Strukturlöshetens tyranni](#)" från 1970. Texten är en skarp uppgörelse med myten om ledarlösa och strukturlösa grupper inom aktivism och feminism. Det finns helt enkelt inga strukturlösa grupper ([1](#)). Idén är en rökridå så starka och dominanta ska kunna etablera hegemoni utan att bli ifrågasatta. Idén om strukturlöshet hindrar att det skapas formella strukturer men inte att det skapas informella strukturer. Det går aldrig att genomföra ett beslut om att inte ha strukturer, däremot går det att genomföra beslut om att inte ha formella strukturer.

Strukturlöshet leder till att bara några få vet hur beslut tas. Om alla ska kunna delta måste strukturen vara uttalad. Reglerna för beslut måste vara öppna och tillgängliga för alla. Och detta kan bara ske om de är formaliserade.

Informella strukturer skapar eliter

Informella strukturer är basen för eliter. En individ kan aldrig bli elit. En elit är alltid en grupp. Jo Freeman definierar elit som en mindre grupp som har makt över en större grupp. De farligaste eliterna är de som inte är kända för den större gruppen. Strukturlösa grupper skapar just sådana eliter. Dessa eliter gömmer sej under slogans som anti-elitism och strukturlöshet.

Eliter bygger i strukturlösa grupper på vänskap. Vänner relaterar sej mer till

varandra, lyssnar mer. De har egna kommunikationskanaler som inte är tillgängliga för andra. Vänner lägger mer tonvikt på varandras åsikter än andras. Utomstående måste hålla sej på god fot med innegrupperna.

Eliter konspirerar sällan. De är bara vänner som råkar delta i samma rörelse. Det kan mycket väl finnas flera vänskapsgrupper som tävlar om makten. Vänskapen kan utökas till en vidare innekrets som har rätt stil. Riktig stil kan vara att vara tillgänglig, ogift, eller gift, vara lesbisk, vara mellan tjugo och trettio, vara häftig, ha en viss politisk ståndpunkt, ha en klädstil eller vara vegetarian.

En vanligt kriterium för elitgrupper är att bara de trevliga respekteras. De som inte får vara med är inte tillräckligt fina människor, för gamla, för jobbiga eller för upptagna av annat engagemang.

I en strukturlös grupp är makten i princip gränslös. Det finns inga gränser som begränsar makten. Det finns inte heller någon som är ansvarig inför någon annan. Någon kan ta på sej uppgifter, ta initiativ, skapa nya verksamheter, hoppa av och på så sätt sabotera, utan att de kan ställas till svars.

Strukturlöshet skapar omsättning av deltagare. Det finns inga vägar för det stora flertalet att gå vidare. De lämnar kvinnogruppen eller rörelsen helt och hållet. En del börjar syssla med sina egna projekt. Bara de starka har möjlighet att starta nya grupper.

Strukturlösheten är dessutom ineffektiv.

Demokratisk struktur

Jo Freeman föreslår att vi inte förutsättningslöst ska imitera de traditionella strukturerna, och inte helt ta avstånd från dem. Istället behöver vi experimentera med många olika tekniker.

Hon föreslår sju kriterier som väsentliga för demokratisk strukturering.

1 Delegera specifik auktoritet till namngivna individer.

2 Se till att dessa har ett ansvar inför gruppen att utföra uppgiften enligt gruppens önskemål.

3 Distribuera auktoritet bland så många som möjligt. Undvik maktmonopol.

4 Roterar uppgifter. Roterar dock inte för mycket. Då har inte individen tid att lära sig uppgiften och upplever inte heller någon tillfredsställelse i den. I diskussioner i plogbillsrörelsen har ytterligare ett problem med alltför frekvent rotation lyfts fram. Ansvarsgruppen blir svag och makten går igen över till informella grupper.

5 Fördela uppgifter enligt rationella kriterier. Att välja personer till en uppgift bara för att gruppen tycker om denna, eller att ge någon mindre omtyckt sämre uppgifter skadar både gruppen och individerna som fick uppgifterna. Men deltagare måste få en möjlighet att lära sig färdigheter. Det behövs en form av lärlingssystem snarare än ett sjunk eller simma system.

6 Sprid information till alla deltagare.

7 Jämlig tillgång till resurser. Någon som genom exempelvis sin man har tillgång till tryckpressar kan influera gruppens användning. Tänk på att också färdigheter är resurser. Att dela med sig av sina kunskaper är alltså ett kriterium för Jo Freeman.

Strukturlöshetens tyranni och motstånd

Jo Freemans text har fått en enorm betydelse. Den skulle nästan kunna kallas för den feministiska ickevåldsrörelsens manifest. Den har tryckts upp och refererats gång på gång i exempelvis Tyskland och Sverige. Under sjuttioalet utvecklades avancerade strukturer för konsensus med många deltagare i enbart smågrupper genom akvarieform, ordförande ersattes av mötesunderlättare, stämningsunderlättare, tidsunderlättare och under nittioalet har även sexismgripare och maktingripare lagts till. Olika former av formella nätverk och koalitionsbyggande har utformats. Avancerade former av dagordningar som är klart mer sofistikerade än traditionella.

Kampen för eller mot strukturer kämpas dock gång på gång inom ickevåldsrörelsen i och med att nya individer och grupper ansluter sig. Vägblockadrörelsen och djurbefrielseörelsen i England som använder sig av ickevåld och civil olydnad har de senaste åren varit klart antistruktur. En aktivist från England har hävdade i en diskussion i december 1995(2), att feminismen som var så stark i fredsrörelsen är bortsopad i radikala

miljömotståndsgupper.

Inom plogbillsrörelsen i Sverige har det ibland funnits en rädsla för att bjuda in formella grupper i planeringen. Eliternas makt hotas. Så även här har ibland antistruktur hindrat innovationer kring demokratiska strukturer.

Även om mötes-, samarbets och organisationsformerna är sofistikerade i stora delar av ickevåldsrörelsen, speciellt i USA och i Tyskland, är ansvarsfördelning inte lika utvecklad. Många verksamheter saboteras helt enkelt genom att de som tagit på sej en uppgift försvinner eller hoppar av.

Det finns inte samma tuffa vinna eller försvinna krav som för kapitalistiska företag att ständigt finlipa sin organisation. Ickevåldsgupper kan ibland oväntat stagnera eller upplösas bara genom att gruppen stöter på problem eller genom att nya organisatörer inte rekryteras.

Är det så att folkrörelseengagemanget, med sin ihärdighet, lojalitet, beredskap att bidra med pengar håller på att försvinna inom freds- och solidaritetsrörelser? Har kontinuitet ersatts med känsla? Är engagemang något för vår personliga utveckling eller för dem som dödas av svenska vapen och stängda nationsgränser?

Per Herngren
1997, version 0.2.3

Jo Freeman

[Artiklar](#)

[Böcker](#)

[Strukturlöshetens tyranni](#)

Fotnoter

1. [Jo Freeman](#), Cathy Levine, *Untying The Knot Feminism, Anarchism & Organisation*, London, Dark Star Press/Rebel Press, 1984 s [5-16](#).
2. Diskussion på Hope & Resistance konferens december 1995.

Forskare koloniserar rörelser

Genom att med sina teorier och forskningsmetoder undergräva organisation och institution, gemensamma beslut och samarbete, stöd och gemenskap kan akademiker kolonisera rörelser och överta narrativt utrymme i rörelserna.

Massa och andra makttekniker hos forskare

En inventering över makttekniker som undergräver jämlikhet och folkrörelser:

- Massa och mängd: Genom att förstå, och organisera, engagemang och kamp som massa, multitude, skapas myten om aggregerad mängd eller oöverskådligt myller. Mängden mystifieras som antingen aggregerat resultat av individers och grupper engagemang eller som oöverskådlighet. Massan och mängden görs till fetisch som ska ge rörelsen den politiska sprängkraften. Eftersom mängden inte kan representeras av en institution, ett årsmöte eller någon demokratiskt vald grupp görs ledarna till den som tar plats i talarstolen, medier eller akademisk forskning. Därför kan det bli så att uppfattningar inom mäktiga akademiska och mediala institutioner konstruerar rörelsen och och massan. Forskare och journalister väljer ut ledare och representanter.
- Individer och massa: Massideologin använder individen som sin viktigaste maktteknik. Massan splittrar gruppens eller organisationens möjlighet att ta beslut. Att splittra upp gemenskap, interaktion och samarbete i individ och individuellt beteende blir ett effektivt maktmedel för att privatisera kamp och politisk förändring. Massa och individ växelverkar och undergräver interaktivitet, samarbete och demokratiska beslut. Pussen på kinden, handslaget, kramen - vad som händer mellan människor - är motmetaforer gentemot den metodologiska individualismen och dess massa.
- Publiken görs till rörelsen: Under [internationella konferens- evenemang](#) framställs ensamma workshopledare och föredragshållare med stor publik som mer betydelsefulla än den lilla bestående gruppen. Trots

bekännelsen till det globala förstås det lokala som mindre globalt än den tidsbegränsade internationella konferensen. Den [akademiska seminarieformen blir själva rörelsen](#), den senaste trenden. Akademiska föredrags- och seminarieformer är effektiva [maktmedel för att konstruera publik och tysta åhörare](#).

- Nätverk: Genom att systematiskt prata om nätverk istället för grupp, organisation eller institution omkonstrueras samarbete och engagemang till marknadsmekanismer. Marknadsformen stärker dem som redan har resurser. Den politiska bördan läggs över på individen och hennes förmåga att nätverka.
- Nya sociala rörelser skapar despoter: När nya sociala rörelser definieras som [platta nätverk utan hierarkier](#) förvandlas akademikern, journalisten och den självvalde ledaren, till hierarkin. Årsmöten kan per definition inte sätta sig emot eller uttala sig.
- Informalism och "ledarlöshet" osynliggör despotism: Myten om informella och ledarlösa möten osynliggör, enligt [Jo Freemans](#) feministiska analys, att det alltid finns hierarkier och ledare. Det informella och ledarlösa blir maktmedel för att dölja kottierier och självvalda ledare. Det informella hindrar också gruppen från att formellt avsätta de självvalda ledarna och välja egna.
- Nya sociala rörelser undergräver demokratin: Folkrörelser, med sina årsmöten, styrelser och regelverk för ideella föreningar definieras som gamla sociala rörelser. Det som feministen och socialisten [Jo Freeman 1971](#) betecknade strukturlöshetens tyranni förstås som det nya. Det nya är på väg in, det gamla är på väg ut. Det som rörelseforskare uppfattar som vetenskaplig observation av nya trender förvandlas till normen.
- Spontana aktioner: Genom att förstå folkliga aktioner som spontana exotiserar och idealiserar folket som spontant, naivt, oplanerat och oorganiserat. Medelklass och intellektuella har tillgång till institutioner och organisationer, medan underklass, ungdomar eller immigranter definieras som mindre institutionella. De underordnades institutioner – som högtider, festivaler, familjer, grupper, arbetslag, kvartersråd och andra organisationer – osynliggörs eller nedvärderas. "Folket" konstrueras som det andra, det annorlunda, det mindre utvecklade, något med potentiella outlösta magiska krafter.
- Det tillfälliga ställs över det bestående: Genom konsekvent användning av projekt, evenemang och kampanjer byggs avslutet in i

engagemanget. Den institutionaliserade tillfälligheten leder till att mycket tid och kraft läggs på att bygga upp tillfälliga samhällen (communities) för att sedan avsluta, börja om och bygga nya samhällen. Samtidigt nedvärderas andra institutioner och det kontinuerliga organisationsarbetet. De samhällen som växer fram inom rörelser fråntas genom "projektet" möjligheten att konkurrera ut etablerade samhällen.

Per Herngren

2007-03-28, version 0.1.2

Referens

I artikeln används kritik mot massa som organisationsform från [Emma Goldman](#) och [Anti-Mass](#), samt den feministiska kritiken mot nätverk och informella möten från [Jo Freeman](#).